

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Jany Heřmanové „Bílý lotos“

Předložená práce se zabývá velmi zajímavým, ale zároveň kontroverzním fenoménem čínských dějin posledního tisíciletí: náboženskými hnutími, která jsou zahrnována pod společné označení Bílý lotos. Tato hnutí sehrála – alespoň podle obecně rozšířeného názoru – v čínské historii významnou roli a měla stát za vícero nábožensky motivovanými povstáními, včetně povstání Rudých turbanů, které smetlo mongolskou dynastii Yuan, a zčásti i za boxerským povstáním na přelomu 19. a 20. století.

Jak autorka upozorňuje hned v úvodu, i v odborné literatuře rozšířené názory o charakteru hnutí Bílého lotosu jsou značně zjednodušené a mají paušalizující charakter. To je do značné míry dáno různorodostí a pro některá období tendenčností pramenů, které jsou k tomuto tématu k dispozici, stejně jako komplikovaností celé problematiky. Za této situace si autorka klade za hlavní cíl podat přehled nejnovějšího bádání o daném tématu, které relativizuje tradiční představy.

Z hlavního zadání práce vyplývá to, že práce je kompilačního a nikoliv analytického charakteru. Autorka pracovala se sekundární literaturou především v západních jazycích, ale i v čínštině. Seznam literatury je obsáhlý a ukazuje, že autorka se s problematikou dobře a do hloubky seznámila. Zároveň evidentně skutečně odráží aktuální stav bádání o daném tématu. Za určitý problém by bylo možno považovat, že většina údajů je převzata z jedné práce – z monografie Barendta ter Haara *The White Lotus Teachings in Chinese Religious History* – což je ovšem třeba přičítat především tomu, že podrobných prací zabývajících se fenoménem Bílého lotosu je zatím velmi málo.

Autorka v práci ukazuje, že fenomén Bílého lotosu je velice komplikovaný, protože pod tímto označením se ve skutečnosti skrývá celá řada velmi různorodých náboženských skupin a hnutí, přičemž některá z nich název Bílý lotos jako označení sebe sama ani nepoužívala a byla tak zaklasifikována zvnějšku. Podat srozumitelný přehled takto složité problematiky je velmi obtížné a někdy se čtenář může v textu poněkud ztrácet, přesto se domnívám, že práce má celkově logické členění a srozumitelně postihuje celou šíři problému.

Práce je uspořádána chronologicky po jednotlivých dynastiích. V prvních kapitolách se autorka zabývá počátky Bílého lotosu, které je možno spatřovat ve shromáždění mnichů a laiků zorganizovaného buddhistickým mnichem Huiyuanem (334-416). Na toto shromáždění se za dynastie Song odvolávala laická i monistická společenství shrnovaná pod označení Společnost Bílého lotosu, které spojovala tradice opakování jména Budhy Amitábhy za

účelem znovuzrození v čisté zemi. Jak autorka ukazuje, již za dynastií Song a Yuan nešlo o jednotné hnutí, nýbrž o vícero tradic, které ovšem nebyly brány jako potenciálně nebezpečné státu a společnosti.

Za určité zlomové období v používání termínu Bílý lotos je možno považovat období vlády dynastie Ming. Na počátku této doby stojí velké povstání Rudých turbanů, tradičně spojované s hnutím Bílého lotosu. Jak autorka ukazuje, ve skutečnosti je pramenů pro poznání náboženského pozadí povstání velmi málo a jasně formulovaná představa o jeho sepětí s hnutím Bílého lotosu je až pozdější záležitostí. Na tomto místě vkládá exkurz o milenariastických tradicích v Číně od doby dynastie Han, který může působit poněkud neorganicky, vzhledem k uvažovanému sepětí Rudých turbanů s těmito tradicemi je však jeho vložení zcela relevantní.

Zásadním momentem v dějinách náboženských hnutí byl mingský zákon o heterodoxní cestě, který zařadil společnost Bílého lotosu (bez bližšího specifikování) mezi heterodoxní učení matoucí lid a zakázaná státem. Od této chvíle začalo být označení Bílý lotos užíváno ze strany oficiálních míst jako pejorativní název pro rozličná potenciálně nebezpečná hnutí, která – jak autorka ukazuje – sama toto označení vůbec užívat nemusela a zároveň nemusela mít nic společného s původní tradicí Bílého lotosu. Mimoto ovšem i za Mingů existovaly náboženské směry, které navazovaly na původní songskou tradici Bílého lotosu, byť se v pramenech vyskytují pod různými názvy. Situace za vlády dynastie Ming tak byla nesmírně komplikovaná, což asi také přispívá k tomu, že pasáže věnované tomuto období patří v rámci práce k méně přehledným.

Poslední část práce je věnována rozličným hnutím, které byly spojovány s Bílým lotosem za dynastie Qing, a rovněž nábožensky motivovaným povstáním za této dynastie. Jako nejvýznamnější se jeví povstání „Bílého lotosu“ roku 1796, které také mohlo přispět k vytvoření oficiální historiografie Bílého lotosu, v níž bylo povstání Rudých turbanů prvním z řady heterodoxních rebelií.

Celkově se domnívám, že autorce se – i přes určitou menší přehlednost některých pasáží – podařilo podat velmi fundovaný přehled nejnovějšího bádání o jednom z nesmírně složitých problémů čínských dějin. Je také třeba upozornit, že autorka v průběhu celé práce pracovala zcela samostatně. Práci tak považuji za plně vyhovující požadavkům kladeným na práci bakalářskou a navrhuji její hodnocení jako výborné až velmi dobré.

V Praze 24. 6. 2007

Jakub Maršálek

